

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

☞ V Ljubljani v sredo 20. maja 1868. ☞

Gospodarske stvari.

Kdaj so ljudje prvič začeli zemljišča gnojiti? *)

Da izprva poljedelci, ko so začeli žito sejati, niso zemlje gnojili, lahko se misli po tem, kar še dandanes vidimo. Temu priča je Amerika, kjer po požganih gozdih in preorani zemlji so veliko let žito sejali brez gnoja, — temu priča je „Črna zem“ (Ukrajna) na Rusovskem, en del zemlje Ogerske itd. Al to je vendar gotovo, da že Rimljani, in pred njimi Grki so zemljišča gnojili. Znano je, da že Grk Teofrast (oče botanike) je pisal o rastlinah in gnojenji in da že več kot pred 2400 leti je on našteval šestero različno gnojenje. Da so Rimljani čutili potrebo gnojiti zemljo, da se jej povrne to, kar se jej je po pridelkih vzelo, to beremo v spisih Varrovih, Virgiljevih itd. Znane so Katonove besede, da poljedelstvo potrebuje treh reči, namreč teh, da se dobro gnoji, dobro orje, dobro seje.

Rimljani, ki Sterkuciju pripisujejo iznajdbo gnojenja in so ga za tega del vrstili med bogove, so res že znali dobro gnojiti, dobro orati, dobro sejati. Da je to res tako bilo, priča nam zgodovina, da so v Siciliji (današnjem Laškem) več žita pridelali, kakor ga tu dandanas pridelujejo, pa tudi več kakor se ga dandanes prideluje na Angleškem, Nemškem in v Avstriji. Šteli so pridelka po 11 do 12 zrn. Tudi to vemo, da so Rimljani že drenažo poznali, da so močirna zemljišča na suho devali, suha močila, kuretno v košarje devali, da jim je gnojila zemljo. — Vendar pa je tudi to gotovo, da niti Grki niti Rimljani niso vedeli, kako se rastline redijo, zakaj prav za prav se mora zemlja gnojiti.

Poglejmo še, kaj so v preteklih 18 stoletjih drugi narodi vedeli in znali o gnojenji? Zgodovinske bukve nam o tem le malo gotovega povedo; to pa se iz teh spisov vendar razvidi, da v prvih 1600 letih po Kristusovem rojstvu je drugi narodi niso veliko dalje dognali kakor Grki in Rimljani v kmetijstvu in natoroznanstvu.

Že v 11. stoletju so sicer Angleži rabili lapor, pozneje apno in pa zmes iz krede, hlevskega gnoja, zemlje in blata, da jim je bilo polje rodovitneje; al kako dela ta zmes na polje, tega uganiti niso mogli. V 15. stoletju so se že v srednji Evropi nahajale nekatere kmetije, v katerih se je kazal napredek tadanjega časa, in v tem stoletju (1478) prišla je prva knjiga o kmetijstvu v italijanski Fiorentini, in po tej so prišle tudi enake knjige na Nemškem na svitlo — toda v latinskem jeziku.

V sledečih 2 stoletjih so se sicer učeni možje začeli vkarjati s tem, da bi izvedeli, kako se rastline

redijo; al le malo jim je še svetila luč pravega spoznanja, večidel so bile le vraže in krive misli, katerih so se držali.

V 15. stoletju je Palissy izduhtal to, da le soli so rediteljice rastlinam („solna teorija“); ta misel je še 16. in 17. stoletja kraljevala. Veliki natoroznanec Bakon je priporočal kuhinjsko sol in pepel.

Proti koncu 17. stoletja (1668) je Hellmont zagovarjal „vodno teorijo“, to je, trdil je, da voda je prav za prav živež rastlinam.

V začetku 18. stoletja je Anglež Jethro Tull zagovarjal zemljo, Amb. Zeiger 1733. leta olje, 1755. leta profesor Home v Edinburgu ogenj, in Münchhausen sopár kot redilne moči rastlin. Münchhausen je trdil, da v gnoji so olje, sol, ogenj in zemlja. (Kon. prih.)

Gospodarska skušnja.

* Tudi večja sadna drevesa in celó takrat, kadar cvetó, se dajo brez škode presaditi, ako jih varno sè zemljo in vsemi koreninami vzdigneš in v vodo s kravjekom in ilovico namešano položiš. Tako se tudi najtanjše koreninice ne posušé. — Tako priporoča nemški kmetijski časnik „Fr. G. K.“

Gospodarske novice.

* Zapoved na Koroškem zarad hroščev ali pomladanskih kebrov je zeló ostra: vsak župan ima namreč pravico za čas, kadar keбри letajo, enega delavca ali pa namesti njega dva 8 do 12 let stara otroka od vsacega posestnika zahtevati, ki od 5. do 9. ure zjutraj pomagajo kebre loviti. Župan, ki tega ne stori, plača 10 do 20 gold. kazni. C. k. okrajnim gosposkam je ukazano, da čujejo nad spolnovanjem te postave.

* Za nas nova murva je tako imenovana murva cedrona (Morus Cedrona). Vitez Gutmansthal je kranjski kmetijski družbi poslal unidan semena te murve, ktera navadno belo murvo v tem prekosí, da veliko hitreje raste in sicer tako, da v malo letih je lepo drevo gotovo; sicer pa daje ta murva tudi več perja in perje je bolj redivno in zdravo memo bele murve; te murve tudi ni treba cepiti. — Najbolje seme murve cedrone se dobiva pri gosp. L. Villain-u, vrt-nemu direktorju (Villa Melzo v Bellagio ob jezeru Lago di Coma) po 12 frankov kilogram. — Veči del semena je gosp. Schollmajer vsejal na vrtu kmetijske družbe, ostalo se je oddalo za poskušnjo na Notranjsko, Dolenjsko in Gorenjsko.

* Ali je res, da si kaj pridobimo s tem, da bode vprihodnje kuhinjska sol za 2 gold.

*) Po najnovejši knjigi imenitnega českega kmetovalca A. A. Komers-a: „Der heutige Standpunkt der Bodenerschöpfungsfrage.“ Prag 1868.